

Dialoguppdrag gällande klimatsäkerhet inför beslut om planeringsdirektiv 2023

Inledning

På uppdrag av kommunstyrelsen har en dialog gällande klimatsäkerhet genomförts under våren 2022. Representanter från Umeå kommunföretag AB, Vakin AB, Umeå energi AB, Gator och parker samt Umeåregionens brandförsvaret har deltagit i dialogen. Brandchef Eva-Lena Fjällström har varit sammankallande i uppdraget.

Uppdrag

Uppdraget från kommunstyrelsen till arbetsgruppen har varit följande:

Förstärk arbetet med klimatsäkerhet för att motverka de risker som förändringar i klimatet kan medföra (i form av värmeböljor, ihållande torka, översvämningar eller andra klimatrelaterade risker). Sakkunniga i berörda nämnder och bolag ska därför i dialog ta fram ett gemensamt förslag till vilka insatser kommunen bör prioritera i närtid för att höja klimatsäkerheten och motverka säkerhetsrisker som direkt eller indirekt orsakas av förändringar i klimatet.

Klimatförändringarnas påverkan på Umeå kommuns verksamheter och bolag

Klimatförändringarna påverkar samhället på olika sätt och kommunen och dess bolag måste hantera de förändringar som uppstår. De åtgärder som måste vidtas är både på kort och på lång sikt, dels handlar det om att ta hand om de situationer som uppstår nu men det handlar också om att arbeta proaktivt för att så långt det är möjligt se till att effekterna av klimatförändringarna kan hanteras utan större påverkan på infrastruktur och bebyggelse.

Nedan följer en beskrivning av klimatförändringarnas effekter och vilka åtgärder som respektive verksamhet och bolag anser vara nödvändiga för att hantera klimatförändringarna.

Umeå kommunföretag AB

Utvecklingen med fler etableringar och byggande av fler bostäder inom kommunen ställer krav på kommunens planering, vi måste klargöra var det är lämpligast att bygga utifrån det förändrade klimatet. Viktigt att klimatfrågan kommer upp tidigt i planeringsprocessen.

Umeå energi AB

För Umeå energi är de primära uppgifterna att hantera effekter av stormar och kraftig nederbörd. Att hantera stormar och dess påverkan på ledningsnätet har funnits med under längre tid i planeringen. Däremot har frågan om kraftig nederbörd blivit alltmer påtaglig under senare tid och planeringen omfattar nu även denna fråga, till exempel genom att säkerställa att nätstationer ej översvämmas vid kraftig nederbörd eller att fjärrvärmekammare vattenfylls. Kartläggning av effekter av klimatförändringar pågår.

Vakin AB

När det gäller klimatförändringarna är det dagvattenfrågan som är den primära frågeställningen för Vakin. Frågan är tvådelad dels handlar det att kunna ta omhand den ordinarie nederbörden, dels handlar det att kunna hantera dagvattnet vid skyfall. Ansvaret för att hantera effekterna av skyfall åligger även kommunen och övriga fastighetsägare - inte bara Vakin. Tillskapande av avrinningsstråk för att ta hand om dagvattnet i samband med skyfall är den primära frågeställningen när det gäller att hantera klimatförändringarna.

Vakin ansvarar för den allmänna vattenförsörjningen och arbetar med åtgärder för att klimatsäkra den allmänna vattenanläggningen. Vattenförsörjningen måste även säkerställas för privata vattentäkter vilka kan torka ur pga. klimatpåverkan.

För att Vakin ska kunna utföra sitt uppdrag är elförsörjningen central, detta ställer krav på att reservkraft kan säkerställas vid behov. Även IT infrastrukturen är viktig för att kunna säkerställa möjligheter till kommunikation.

Vakin lyfter fram att planeringen måste ske utifrån ett större perspektiv än just för den aktuella detaljplanen/området.

Umeå kommun Fastighet och AB Bostaden

Umeå kommun Fastighet och AB Bostaden är beroende av fungerande elförsörjning. Avbrott i eldistributionen till fastigheterna leder till att ventilation, värme, kyla, låsfunktioner mm påverkas. Reservkraft erfordras för många fastigheter vid längre strömavbrott. Behovet av fungerande kyla är stort i de byggnader som inrymmer olika typer av boenden.

Gator och parker

För Gator och parkers driftverksamhet är det primära uppdraget att säkerställa beredskap och resurser för att hantera de situationer som uppstår främst gällande översvämning. Gator och parker framför att det är viktigt att kommunens verksamheter och bolag kan planera och öva samordnat för att säkerställa att rätt och effektiva åtgärder vidtas i de olika situationerna.

Verksamheten har inlett ett arbete med att ta fram en risk- och sårbarhetsanalys gällande allmän platsmark, i den avser man att kartlägga risker och hur man kan hantera dem bland annat med avseende på ras, skred och översvämning.

Umeåregionens brandförsvar

För Räddningstjänsten är det primära uppdraget att hantera de akuta situationer som uppstår med anledning av klimatförändringarna tex. översvämning och skogsbränder. Räddningstjänsten ser precis som Gator och parker en stor fördel i att planera och öva tillsammans för att kunna hantera effekter av klimatförändringarna.

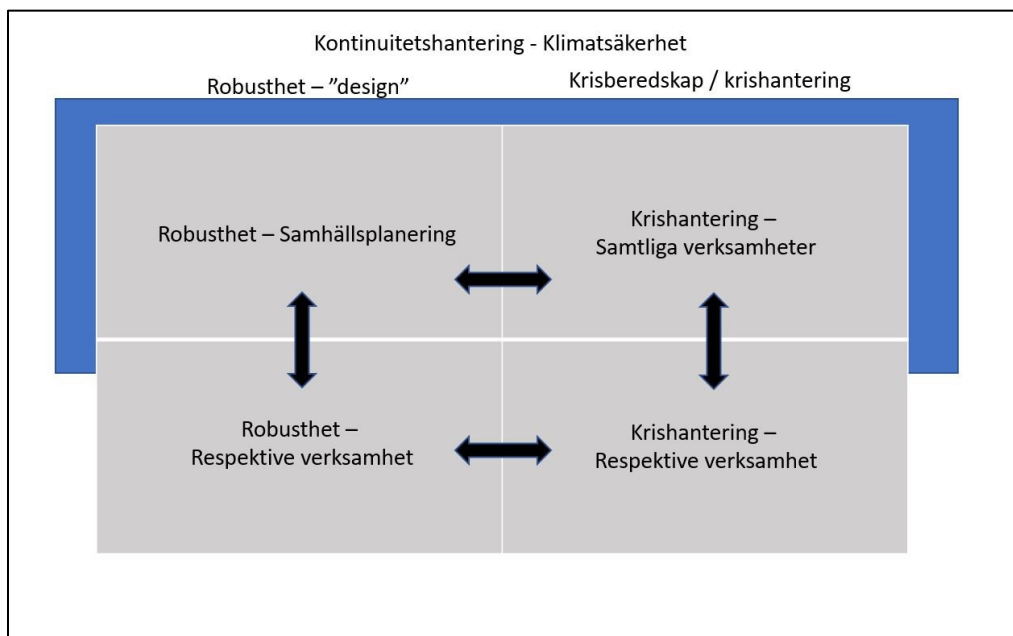
Säkerhet ser behov av att utveckla och arbeta vidare med bland annat kommunens kontinuitetshantering, geografiskt områdesansvar samt att skapa strukturer och utveckla processer inom säkerhetsarbetet. Kontinuitetshantering innebär att kommunen måste planera för att upprätthålla verksamheten på en tolerabelnivå. Geografiskt områdesansvar innebär att kommunens aktörer samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet, att de

krishanteringsåtgärder som vidtas under en händelse samordnas och att information till allmänheten under sådana förhållanden samordnas.

Från ett olycksbyggande perspektiv ser Brandförsvaret att det är mycket viktigt av att klimatsäkerhetsfrågorna kommer in tidigt i kommunens planeringsprocesser så att bebyggelse placeras på mark som är lämplig för ändamålet. Primära områden är ras och skred samt översvämning/dagvattenhantering.

Förslag till åtgärder

Den samlade bedömningen är att respektive verksamhet och bolag har relativt väl utarbetade arbetsätt och metoder för att hantera klimatrelaterade kriser. Däremot bör helhetsperspektivet inom hela den kommunala organisationen utvecklas. Detta kan illustreras med nedanstående bild.

Behov av åtgärder med anledning av ett förändrat klimat är tvådelad dels handlar det om åtgärder som behöver genomföras i ett kortare perspektiv, dels handlar det om åtgärder som behöver vidtas i ett längre perspektiv. Nedan presenteras förslag till åtgärder med anledning av förändrat klimat.

Förslag till åtgärder på kort sikt

I närtid bör åtgärderna som redovisas i nedanstående tabell vidtas utifrån ett klimatsäkerhetsperspektiv.

Åtgärd	Preliminär tidsplan	Finansiering	Huvudansvar
Kommunorganisationen bör utvecklas så den gemensamt kan hantera kriser på ett bättre sätt. Gemensamma strukturer och gemensam planering av åtgärder och insatser inför kommande händelser. Fokus på helhetsperspektivet. Viktigt att ansvar och delegationer klarläggs.	Färdigställs under 2022	Bedöms rymmas inom ordinarie budget	Umeåregionens brandförsvaret
Kommunorganisationens kontinuitetshandling bör utvecklas. Strukturer och arbetssätt etableras inom kommunorganisationen för att möjliggöra kontinuitetsplanering inom alla samhällsviktiga verksamheter som kan beröras av klimathändelser. ¹	Färdigställs under 2023 ²	Finansiering saknas	Umeåregionens brandförsvaret
Gemensamma övningar av olika scenarier.	Påbörjas 2023	Bedöms rymmas inom ordinarie budget	Umeåregionens brandförsvaret
Identifiering av kritiska områden där förebyggande åtgärder behöver vidtas.	Klart sommaren 2023 ²	Finansiering saknas	Samhällsbyggnadsforum ³ föreslås få huvudansvaret för att genomförs
Planering och genomförande av förebyggande åtgärder inom kritiska områden. Räddningstjänsten bör delta i arbetet för att kunna förbereda eventuella kommande insatser.	Planering kan påbörjas efter sommaren 2023 ²	Finansiering saknas	Samhällsbyggnadsforum ³ föreslås få huvudansvaret för att genomförs

¹ Kontinuitetshandlingen ska innehålla information som hjälper personalen att veta hur den ska agera vid en störning i en kritisk aktivitet eller resurs. Syftet är att kunna upprätthålla verksamheten på en tolerabel nivå och att kunna återställa resursen så fort som möjligt.

² Den preliminära tidsplanen är avhängig av att uppdraget kan finansieras.

³ Samhällsbyggnadsforum är ett samverkansforum för förvaltningarna Teknik och fastighet, Samhällsbyggnad och de kommunala bolagen.

Förslag till åtgärder på längre sikt

Kommunens långsiktiga planering bör utgå från ett stort perspektiv. Den kommunala planeringen utgår oftast utifrån det mindre perspektivet där frågan blir att hantera effekterna av klimatförändringarna i den enskilda planen osv. Det handlar om att i stället för att betrakta den aktuella planen se frågan i ett betydligt större perspektiv. Detta kan till exempel handla om att man måste skapa s.k. avrinningsstråk inom centrala delar av staden för att kunna hantera vattenproblematiken som kan uppstå i samband med skyfall.

Strukturer och arbetsformer för att kunna genomföra detta arbete behöver tillskapas. Kostnaden för de åtgärder som kan krävas på lång sikt kommer bli betydande för kommunen.

Samhällsbyggnadsforum bör få ansvaret för att driva frågan vidare.

Deltagare i arbetsgruppen:

Margaretha Alfredsson, Stadsdirektör

Karin Isaksson, Chef Fastighet och teknikförvaltningen

Per Hilmersson, Driftchef Gator och parker

Robert Hansson, VD Vakin AB

Jan Ridfeldt, VD Umeå energi AB

Fredrik Lundberg, VD Umeå kommunföretag AB

Eva Lena Fjellström, Brandchef Umeåregionens brandförsvaret (Sammankallande)

Jonas Andersson Wikström, Chef Olycksförebyggande Umeåregionens brandförsvaret (Sekreterare)